Синойн пхьоьха (поэмин кийсак. Юьхь еша 2015-чу шеран «Органан» 5-6-чу номерехь)

***

**Тхо юхаденлучу дийнахь
Сан лерехь толаман цIарах
Само еш собарца зийна –
Весетах – нохчалла яра.**

**Ваханчохь вара со нохчи,
Хьешаца вара со нохчи,
Йишица, вешица – нохчи,
Суо-сайца висча а – нохчи.**

**Берина, оьзна и толам
ХIиллано хьийзабеш Iехо,
Сан ларийн тачано гола
Йиттира – кхолламан мехха.**

**Нохчалла яхчийна вад сан
Ийзийра – бухдаккха синтарх.
Iийча а, ца вуьтуш Iад со,
Йистера кхийдийра Iиттарш.**

**БIаьрг самаболучохь нохчийн,
Яхь уьйу бIагор дIаболош,
Комаьршша сом, кисий, бохчий
Туьйхира йилбазийн болах.**

**(Шаьш юкъа ва даьхчахьана,
Ваша а вешица эгIош,
Уьш маца хиллера хьанал –
Доькъучохь Iесачу дегIо).**

**Тайпанаш къесторан вон хIо,
Iаьржа ун санна, чударжош,
ЧIагIо сан йолийра йохо,
ЧIана а йоккхуш и, маржа.**

**КIамдина, уьншарахьлера
Дов юха долийча къесто,
Кхайкхиний, кхайкхазий, эра
Доккхуш, чуIанийра эскар.**

**Бехкаш а-м ас дехарийца
Дов тIаме дерзийначарах,
Къорволахь, кхарда сайх кийча, –
Сакх-сема ладоьгIуш ара.**

**ТIом – тIом бу: цайогIу хичаш
Санна, цхьа бахьана дича,
Доцург а, лохий, тIекхуллуш,
Алах цIе санна, дIабулуш.**

***

**ТІом – иза забар яц, хІетте,
Валаран-висаран зилехь
ГІаддайча, цунна а меттиг
Лехаза карийна хийла.**

**Цу тІеман кІуьралахь, дехарх,
ГІо доцуш нанас я дас дан,
Тоьшаллах дуьззина кехат
Дара сан – советски паспорт.**

**Узура цуьнца сан мах а:
Дуй иза – сайн цІеран да со,
Леткъамийн бух къагабахь а,
Бехке а хуьлуш, и дацахь.**

**Куьйга кІел иза – я некхехь –
Ца хилча, са а ца тоьра,
Ларамза и дайна бекхам
Дуьхьала баларна кхоьруш.**

**Маржа, и гойтучу даьлча,
Ас иза – ваханчохь нишка –
Дожийна, дайина аьлча,
Тешар вуй гІопера Мишка?**

**ХІан-хІа, и кханенга даьлча-м,
Хир бара Мишкина «аьлча».
ХІан-хІа, и хилийта амал
Долуш ма яцарий зама-м.**

**Цу тІамо Іовжийнчу кертахь
Нур хьаза дисна цхьа «коьрта»
ЦІа дІасадаьккхича бертахь,
Дер ду сан паспорт а коьртах.**

**Ехачу гІожа тІехь чами
Ор чуьрчу цІунала Іуьттуш,
Лехна, и цІандийр ду, банихь
Санна, тІе шортта хи дуьттуш.**

**Ткъа хьожа – кехатах йогІу –
ІатІаршка яйа ца елла,
Телат тІехьарчор ду чІоггІа,
Къайлахьош паспортан цІелла.**

**Кхана тхо гІали чу довлуш,
Кехаташ толлур ду гІопехь.
Салтичо, мерІуьргаш къовлуш,
Цхьа со схьакъастор ву гІопал.**

**СадеІар къийлина кийрахь
(Вийлина сан бехказвийларх),
Эххар а васталур Мишка –**

**Гойтуш ас ах-литар (шийла)
МаӀница: «Хьуна, Братишка».**

**Дена я нанас ца барх а,
Хьарам дац синна яр сакхо.
Ас дагахь-м тамбовски барзах
Вер цунна ваша я накъост.**

**Цул тӀаьхьа и «некъан кехат»
Телатан марчонах дала
Кхиале, забарца дехьа–**

**Вуьйлуьйтур ву со сан гӀала
Сох ларъян гӀап йоьгӀначара.**

***

**ТӀом – иза забар ца хилла,
Забаре вийлахь а мостагӀ.
Хьан мара хьерчахь а мостагӀ,
Четахь цо лeладо хӀилла.**

**Мекара ду тӀеман гӀиллакх:
Къарлуш хьо я хьуна – мостагӀ,
Машарна герз охьадилларх –
Букъ тӀехьа лелаеш бӀоста.**

**ТӀом – тӀом бу, суй ца ларбича,
ГӀийланиг бехкала вуллуш,
Амма ва, бича хьан сица,
Зуьретах сардамах булуш.**

**Декъешна тӀехьийза къийгаш
ТӀегулъеш хӀаваэхь кхаза,
Таьптарийн ченала кхийдаш,
Юха а дендира гӀазот.**

**ЭгӀийна, Ӏехийна, дуьрста
Йоьллина, дӀаоьцуш корта,
Чопанах кхиссира юьстах
Хье тӀера ойлаен ортхалш.**

**ТӀаккха цхьа хӀун ду цахуург
Дуьйлира дахаран кхоьлах,
Ӏедалан васхала хуург
Эцалуш, вохкалуш соьмах.**

**Соьца а лелийра «забарш»,
Когаш кӀел питанаш кхоьхьуш:
Кхийлира бахаман кхаба,
Пхьуьйшара лаьхьа а оьхьуш.**

**Сан бӀаьргийн бодашкахь кхоларш
Гулъеш, цу бӀарлагӀийн вай ду –
Кхоъмаза кхин а сох дуола**

Хьаьхна дерг, чан санна, айдеш.

Хье бууш, и тӀаьхьалеларг
Сан гӀенийн кхоьлах а лела.
Тховса а: «ЦӀахь дуй шу?» – аьлла,
Моллина хьалха а ваьлла,

Чоьхьаваьр, хьалаваьр баьрчче
«ХӀара вайн дин доккхуш, баьчча
Хилла ву, – цу моллас аьлла,
ЧӀаьнги кӀел ши-кхо чо баьлларг. –

Кхунна вайн йоӀ-йиша дола
Яккха хьан пурба ду оьшург»…
Нуц хила гӀоьртинчун – жолам –
ЦӀий кхетта хир тховса доьша.

Къоман вад хьаьшна и молла
Кхосса-м со хӀуттур вац ара.
Ша гӀор и, сардам ас боллар
Лаьрра сан гӀиллакхна хьарам.

ГӀан лелла далале, «Делан
МостагӀа» цӀе а тӀетуьллуш,
Вуьллур ву со шарӀа-кхиэле,
ГӀожмийн цӀов букъах чубуьллуш.

Байттамал, йилбазийн кхоьлах
Самах а лелаш де эшна,
Са эшна висарна кхоьруш,
Со Делан диканах тешна.

***

Вежарий санна, сайн лулахь
Баьхначех-м къийлало эхь сан:
Сан ма вуй лерг-бӀаьрг а дула
Царна сох бахьанаш даьхнарг.

ХӀетте а амал сан эшо
Воьттича герзах и сайниг,
Сан оцу лулахойн пешо
Кхехкийна сан чорпин яй а.

Ненан къа тхайн къила хьарччол,
Тхох а ма вацарий хӀора:
Халла гуш – дерг меран баьрччехь,
Генахь дерг ганне ца гора.

Тхо нана яларш а дара,
Дара тхо ненан даларш а.
Тхох цхьадерш къуьйлура мара,
Вукхеран отура марш а.

Бара шайн кисанийн ойла

**ГӀайгӀано лоьцучех йийсар.
Вай дезачунна ма гойла
ХьаргӀанех уьш юкъахьийзар.**

**Мохк оцу цӀергара баккха
Ниййат деш гӀазотан мехха,
ГӀевттина, эгначех баккха
Гулбелла бехк тотту кех ас.**

**Амма и вуьш буй: цу цӀерга
Некъ хьехна, марзбина вайна,
Хьалха а бевлла, ткъа герга
Кхочучохь тӀап-аьлла байнарш;**

**Герзаца шайна тӀекхевдаш,
Йоьллича муьшка а маршах,
Байракхаш эгийна, бевддарш,
Ӏасанийн сий дайинарш а –**

**Царах ца кхета, ца хьоьгу,
Кхера а ца дисна хӀумма.
Кхин, царна суждане оьгуш,
Тилалур дац-кха тхан уммат.**

**Церан лар ца оьцу гамо
Сан лорах ахь а ма лехка,
Дуьненна базбелла бала
Хьехош верг – сан болчу бехках.**

**ХӀун бара техьа сан бехк а?
Нохчалла тӀех дукха хьехор?
БӀешерийн цӀерга и лехкарх,
Цунах бен, хиндерг цаӀехор?**

**Хьаша тӀевоьссинчохь – нохчи,
ХьошалгӀа воьссинчохь – нохчи
Хилар со? Хирг хилар нохчи?
Суо-сайца висча а – нохчи?**

**ХӀетте а, шайтӀа а тоьлла,
Бехказа суо ца висахь а,
Дерзадеш юкъа мотт боьлларг,
Харц-дуьне тӀаьхьадисахь а,**

**Сайна тӀекхача некъ буьллуш,
ТӀаьхьенна васхала дуьллу:
Нохчийн цӀе ларйина гӀиллакх,
Дош а сайн – ден весет хилларг.**

**Цу новкъа лар хьалаягӀахь,
Сица со, гӀаьттина тӀома,
Нохчийн цӀе йисийта яха,
Лаьттар ву, бӀов санна ломахь!**